

Den spanska tragedien

Katalanska katastrofen och Centralspaniens kapitulation

Anonym

1939

Det krig det spanska folket fört för sin frihet under 2 år och 8 månader har slutförts. Dess epilog, som inleddes med Francos offensiv mot Katalonien före jul 1938, har varit tragisk och svår att förstå på avstånd.

Det republikanska Spanien har kämpat mot en hel värld. Det har förrått av arbetarklassen, av de socialdemokratiska såväl som de kommunistiska internationalerna. Förräderiet började med att den franska folkfrontsregeringen omedelbart efter den spanska generaljuntans revolt i juli 1936 spärrade utförseln t. o. m. för tidigare beställd krigsmateriel till Spanien. Regeringschefen, socialdemokraten Blum, inbjöd omedelbart England, Ryssland, Italien och Tyskland att ansluta sig till denna vapenblockad. Ur denna inbjudan uppstod ”noninterventionen”, vilken i sin praktiska tillämpning blev en mot det republikanska Spanien ensidigt riktad vapenblockad, medan det fascistiska Spanien öppet fick sin tillförsel av krigsmateriel och fascistiska invasionstrupper från Italien och Tyskland. Demokratierna – även de socialdemokratiskt regerade länderna – ingingo praktiskt taget en allians med Hitler och Mussolini samt hjälpte Franco mot det republikanska och den sociala revolutionens Spanien.

De socialdemokratiska internationalerna – partiinternationalen och fackföreningsinternationalen – ställde sig i juli 1936 bakom det spanska folket ett manifest till världens arbetare. Men när den franska folkfrontsregeringen tagit initiativet till noninterventionen solidariserade sig dessa internationaler med noninterventionen. Först fram i juli 1937 fann man denna ståndpunkt ohållbar och i ett manifest manade man arbetarna att öva tryck på de demokratiska regeringarna för återupprättandet av republikens folkrättsenliga rätt att få köpa vapen i utlandet. Men dessa internationalers maning, många gånger upprepad, blev ett dött ord på papperet. Internationalernas nationella sektioner fortsatte att stödja de regeringar som i allians med Hitler och Mussolini förde vapenblockaden mot republiken. Detsamma gjorde den kommunistiska internationalens nationella sektioner, trots allt sitt skrik. Det var en politik full av dubbelhet, falskhet och svek från de kommunistiska och socialistiska internationalernas sida. Det internationella proletariatet har svikit sina spanska bröder. Den syndikalistiska internationalen var allt för liten för att kunna utträtta något av verklig betydelse.

Det är nödvändigt att erinra om detta förhållande. Det republikanska Spanien kämpade ensamt och övergivet mot en hel värld. Man hoppades i det längsta att en förändring skulle inträda. När icke detta blev förhållandet, blev det för varje månad som gick alltmer klart, att det republikanska Spanien och därmed också den i Spanien påbörjade sociala revolutionen, var dömd till undergång, hur hjältemodigt det spanska folket än kämpade.

När man sakligt och objektivt söker pröva anledningen till sammanbrottet, så måste utan tvekan i första rummet ställas noninterventionen, en sammansvärjning av alla kapitalistiska intressen emot den socialistiska fara som en seger för det republikanska Spanien skulle ha inneburit.

I andra rummet – men också det synnerligen avgörande – kommer det ryska inflytandet. Också Ryssland förrådde den sociala revolutionen i Spanien. Icke i alla avseenden kan det historiska perspektivet ännu framstå fullt klart, isynnerhet icke för en bedömare som icke följt händelserna inifrån. Men i stora drag framstår denna inblandning klar nog.

Ryssland anslöt sig omedelbart i augusti till noninterventionen och förblev anslutet till densamma ända till det tragiska slutet. Men inför tillämpningen av noninterventionen, inför den ensidiga, endast mot republiken vända vapenblockaden, förklarade Ryssland i oktober 1936, att det icke kunde betrakta sig mera bundet av noninterventionsöverenskommelsen än de andra deltagarna. När Italien och Tyskland levererade vapen till Franco förbehöll sig Ryssland att leverera vapen till republiken. Och så skedde. Ryssland uppträdde som affärsman och levererade en del vapen på de hårdast tänkbara villkor, d. v. s. mot extra kontant betalning i guld. Det var den "hjälp" Ryssland gav det spanska folket. Och småningom upphörde även denna.

Europa befann sig i en period av permanent krigsfara. När som helst kunde ett krig bryta ut. När som helst kunde Tyskland angripa Ryssland. I den internationella maktpolitiken var det en tillgång av utomordentlig betydelse att Ryssland hade det republikanska Spanien som allierad, som en reserv. Utifrån denna synpunkt förde Ryssland sin spanska politik.

Det förefanns en fara, att de fyra stormakterna England, Frankrike, Tyskland och Italien kunde finna varandra i de gemensamma kapitalistiska intressena emot Ryssland, som visserligen etablerat en statskapitalistisk regim, men som dock gjort slut på den privatkapitalistiska. England avlägsnade sig mer och mer från Ryssland och påverkade Frankrike i samma riktning. Det förefaller som om Rysslands intresse att stå väl till boks hos de kapitalistiska demokratierna på ett avgörande sätt påverkat dess politik i Spanien.

Moskva gick in för att politiskt behärska den spanska republiken. Det var ett ganska lätt spel. Spanien kom allt mer och mer i beroende av de ryska leveranserna av krigsmateriel. CNT-FAI framstod för Moskva som en farlig fiende. Under ledning av CNT-FAI hade arbetarna i det republikanska Spanien gått in för en social revolution, som inte gav någon plats för partipolitiskt herravälde och således uteslöt den partipolitiska diktatur, som kommunisterna och Moskva eftersträvade. CNT-FAI:s inflytande befann sig i oroväckande tillväxt. Att tillintetgöra den anarkosyndikalistiska rörelsen i Spanien framstod för Moskva som en politisk nödvändighet. På samma sätt framstod det som en nödvändighet att kunna krossa det till sin ideologi kommunistiska men självständiga och revolutionära partiet POUM. Regeringen Caballero ådagalade visserligen ingen större entusiasm för den under ledning av CNT-FAI stående sociala revolutionen. Snarare tvärtom. Men då denna regering icke ville uppträda tillräckligt aggressivt mot anarkosyndikalisterna, och då den vägrade att på Moskvas uppmaning likvidera POUM, så var det nödvändigt att denna regering störtades och en annan regering kom till makten, som var villigare att tjäna Moskvas intressen. Och på detta inriktades nu det kommunistiska partiets verksamhet i Spanien.

Någon gång i mars 1937 hade kommunisterna i Barcelona med hjälp av en förfalskad rekvisition från vapenarsenalen i denna stad lyckats utbekomma tio tanks. Dessa tanks fördes icke till fronten, där de så väl behövts till stärkandet av försvaret mot fascisterna. De fördes till en kommunistisk kasern i staden. Då arsenalförvaltningen började misstänka, att det icke stod rätt till och snart kunde konstatera att det här förelåg ett bedrägeri, återkrävdes tanksen. Kasernkommendanten förnekade att ha mottagit några tanks, men blev ertappad på bar gärning som lögnare. Denna händelse ådagalade med full klarhet att kommunisterna planerade någon politisk kupp. Från denna tanksstöld går den kommunistiska intrigen många krokiga vägar fram till kuppförsoket i Madrid och Cartagena i mars 1939.

Kuppförsöket lät icke vänta på sig länge. Det kom den 3 maj 1937 i Barcelona, då den kommunistiske poliskommissarien Salas i spetsen för några polistrupper sökte sätta sig i besittning av telefonhuset i Barcelona, som stod under beskydd av milismän tillhörande UGT och CNT, milismän från de reformistiska och de anarkosyndikalistiska "fackföreningarna". Denna kommunistiska provokation kallade Barcelonas revolutionära arbetare ut på gatorna, där de liksom den 19 juli 1936 byggde barrikader och beredde sig på strid mot dem som ville usurpera makten. Striden bilades genom ingripande från CNT:s ledning och CNT:s ministrar i regeringen Caballero. Det kloka eller icke kloka i detta åtgörande föreligger icke här till bedömande, men det var ett utslag av CNT:s -FAI:s vilja att offra allt för att vinna kriget mot fascisterna.

Om kuppförsöket momentant misslyckades, så gav det ändå småningom resultat. De framprovocerade oroligheterna voro ett faktum, och man utnyttjade dem för att undergräva regeringen Caballeros ställning. Snart föll Caballero och regeringen Negrín kom. Och Negrín blev allt mer och mer Moskvas fånge. Partiet POUM upplöstes, dess ledare anklagades och häktades. I regeringen Negrín hade kommunisterna fått en inkörsport till makten, som sakta och varsamt erövrades steg för steg. Barcelona-händelserna i maj hade lärt kommunisterna, att de måste vara försiktiga.

Den 7 augusti 1936 publicerade paristidningen Le Soir en intervju med Juan Hernández', kommunistisk deputerad i Cortes och chef för partiets officiella organ Mundo Obrero. Hernandez förklarade, att den folkliga aktiviteten mot rebellerna icke hade någon social innebörd. Han betecknade den som borgerligt demokratisk. Han tillade, att man inte borde låta sig förvillas av den roll anarkosyndikalisterna spelade. Sedan man väl segrat över rebellerna "skulle man göra upp med anarkosyndikalisterna".

Regeringen Negrín inriktade sin politik inom landet enligt Moskvas anvisningar. Oupphörliga trakasseringar riktades mot de revolutionära erövringarna, mot de kollektiverade företagen etc. Kommunisterna kommo i besittning av polisväsendet och "rättsväsendet" och utnyttjade sin ställning till genomförandet av en mot de frihetliga riktningarna inriktad terror, men som också riktades mot sådana medlemmar av UGT och socialister som icke i allt rättade sig efter Moskva. Efter ett systematiskt intrigerande lyckades man avlägsna Caballero från ledningen av UGT, och man förbjöd honom att ta ordet offentligt i tal och skrift. Mordet på arbetare och soldater från andra riktningar än den kommunistiska eller denna underordnade upphöjdes till ett politiskt instrument av betydelse. Den kommunistiska tjekan, som upprättades efter ryskt mönster, höll sig med privata fångelser, i vilka den misshandlade och torterade sina fångar eller lät dem försvinna, och regeringen Negrín aktade sig att ingripa mot detta tillstånd av rättslöshet. Den kommunistiske överste Lister utsändes för att krossa jordbrukskollektiven och socialismen i Aragonien. Hänsynslöst nedskötos bönder och arbetare som vågade opponera sig. Man ville tydligen förvärva sig den engelska och franska kapitalismens bevågenhet samtidigt som man trodde sig krossa CNT.

I en rapport till IAA:s sekretariat lämnar A. D. de Santillán ett drastiskt exempel på det "rättstillstånd" som skapats av kommunisterna. Han skriver: "trots alla försäkringar om att ändringar skulle vidtagas fortsatte mördandet av soldater och officerare vid fronten. Ja, mördandet, icke arkebuserandet, ty detta senare tillvägagångssätt har dock ett sken av laglighet i de flesta fall. Det är sannerligen icke svårt att i detalj påvisa tusen fall av mord på soldater och officerare, vilka i regel tillhörde den frihetliga rörelsen." Och så nämner Santillán ett fall som vi här summariskt referera:

Löjtnant Panes hade häktats i samband med en ordtvist. Han torterades i kasernen Karl Marx, fördes därefter till Solsona samman med åtta kamrater ur 26 divisionen, f. d. Durrutikolonnen. Domarna kunde inte finna sak mot de anklagade och beordrade deras återförande till divisionen. På en lastbil fördes de i riktning mot Mollerusa. De följdes av en personbil med några män ur överste Galans eskort, beväpnade med maskinpistoler. Vid en avtagsväg anvisades de nio den riktning de hade att taga för att komma fram till sin division. Knappt hade de tagit några steg förrän en salva brakade lös bakom dem. Panes kastade sig genast till marken. Två av kamraterna föllo genomborrade av kulor över hans kropp. Soldaterna ur Galans eskort kommo fram och lossade några skott mot de stupade och foro bort i tron att de hade gjort slut med alla. Panes hade emellertid skyddats av dem som stupade över honom och han lyckades ta sig fram till Barcelona, där han fick skydd i CNT-FAT:s hus.

Santillán tillägger: ”Saker som denna och många gånger ännu mera bestialiska förekommo ofta vid fronten. Mördarna skyddades av medlemsbok i kommunistiska partiet, offren voro nästan undantagslöst medlemmar av våra organisationer.”

När den Negrínska regeringen på hösten 1937 flyttade från Valencia till Barcelona, så förefaller även detta mindre ha varit dikterat av krigsförhållandena än av politiska motiv. Katalonien intog en allt för självständig ståndpunkt i sitt förhållande till centralregeringen. Katalonien hade en utsträckt självstyrelse, hade sin egen regering och hade sin egen armé som försvarade den östra fronten. För ett parti som eftersträvade partidiktatur under mask av demokrati var det icke tillfredsställande, att detta tillstånd fortsatte.

När centralregeringen kommit till Barcelona började omedelbart en dragkamp om vem som hade att bestämma: centralregeringen eller den katalanska regeringen. Då det ligger i själva regeringssystemets natur att eftersträva maktfullkomlighet var det redan av denna anledning givet, att konflikter måste uppstå. Men då centralregeringen även av bestämda politiska motiv sökte utvidga sin makt på den autonoma katalanska regeringens bekostnad, så skärptes helt naturligt motsättningen, och snart var centralregeringen innehavaren av den verkliga makten, medan den katalanska regeringen dels förde en skentillvaro, dels ställts under kommunistisk kontroll. Den moskovitiska maktkoncentrationen genomfördes.

En korrespondent till Handelstidningen skriver: ”Ledande och även underordnade befattningar inom det katalanska polisväsendet övertogs av invandrande tjänstemän och i andra fall måste katalanska tjänstemän inom polisväsendet, som stått på sin post sedan inbördeskrigets utbrott träda tillbaka för att lämna plats åt medlemmar av det kommunistiska partiet, som av centralregeringen betraktades såsom varande mer tillförlitliga.” Hela den katalanska justitieapparaten kom i händerna på kommunisterna. Kommunisterna voro politiskt i det närmaste herrar i Katalonien. Terrorn regerade även Katalonien.

Men man kan icke ostraffat föra ett till sin karaktär fascistiskt polisvälde under årat, icke nedskjuta antifascistiska bönder och arbetare, icke undanskjuta alla dugande antifascistiska officerare och ersätta dem med partifavoriserade oduglingar, icke mörda antifascistiska soldater i vilken utsträckning som helst bara därför att de tillhöra frihetliga riktningar av arbetarrörelsen, man kan inte göra detta hur länge som helst utan att massorna börja fråga sig vad det egentligen är som skiljer mellan Francos fascistiska regim och den Negrínska regimen. Man kan icke förfara på detta sätt utan att framkalla demoralisation och upplösning och undergräva kampviljan. Och det var denna demoralisation, som började inställa sig och slutligen framkallade det moraliska sammanbrottet. Kamrat Santillán betonar i sin rapport, att sammanbrottet i Katalonien mindre kan betraktas som ett militärt och mera som ett politiskt sådant. Ty man slutade upp med att slåss i Katalonien, man bara drog sig tillbaka under det kommunistiska befälens kommando. Och sammanbrottet var ett sammanbrott för den politik som förts av Negrín under kommunistiskt inflytande.

Upprepade gånger hade våra kamrater gjort föreställningar hos regeringen, men alltid med negativt resultat. Man närmade sig tiden för den av Franco förberedda stora offensiven på den katalanska fronten. Våra kamrater gjorde nya framställningar hos Negrín. De bevärdigades inte med ett svar. Inom armén ökade tendenserna till upplösning och demoralisation. På det ekonomiska området rådde kaos. Det fanns en byråkrati och en apparat för den "offentliga ordningen" som omslöt flera människor än antalet vid fronten kämpande soldater.

Offensiven närmade sig. Våra kamrater undersökte fronten. Demoralisationen befann sig i farlig tillväxt. Befästningsanläggningarna voro ofta odugliga. De bästa yrkesofficerarna med antifascistiskt föregående, som kämpat på folkets sida sedan den 19 juli, voro undanträngda av tvivelaktiga element och hade isolerats. En grupp sådana begärde en dag pass hos regeringen för att resa till Kina och slåss mot fascismen, eftersom det icke förunnades dem att få göra det i Spanien. Äntligen kallade regeringen representanterna för organisationerna och partierna! Äntligen! Negrín talade om fjolårets offensiv vid Ebro, förklarade att regeringen vidtagit åtgärder för att stoppa den förestående Franco-offensiven och bjöd på champagne. Våra representanter bugade sig kyligt och avlägsnade sig. De voro oroade av regeringens lättsinniga optimism.

Hela det tillgängliga flyget bestod av 10-15 bombplan och 50-60 jaktplan när Franco började sin offensiv. Le Temps korrespondent påstod, att den republikanska utrustningen beträffande artilleriet stod i proportion till den fascistiska som 1 till 9, lätta kulsprutor som 1 till 4, luftvärnsartilleriet som 1 till 50 och på hela den katalanska fronten hade milisen endast 40 st. 20 mm-kulsprutor för en armé på 200,000 man. Utländska diplomater, stationerade i Barcelona, förklarade att den republikanska armén "i månader lidit brist på ammunition och livsmedel."

Det artilleri som fanns var icke effektivt, ty det som ryssarna levererat var det inte mycket bevänt med. Efter en kort tids skottlossning blevo kanonerna närmast obrukbara. Dessutom voro de av ett 50-tal olika kalibrer, vilket i oerhörd grad försvårade förseendet med ammunition.

Det fanns divisioner, exempelvis 24:de, som ockuperade ett frontavsnitt på ända till 150 kilometers längd. Hälften av manskapet var därtill vapenlöst och med kulsprutekompanier som inte hade mer än tre kulsprutor till sitt förfogande.

Livsmedel saknades. Regeringen Negrín hade på sin tid övertagit livsmedelsförsörjningen under påstående att katalanerna misskötte den. Resultatet blev ett grundligt fiasko. Förhållandena förvärrades i hög grad för folkets massor medan den statliga byråkratin och de privilegierade skikten kunde förskaffa sig alla möjligt i smyghandeln till fantasipriser. Folket svält men även den väldiga mängden av polistrupperna, karabinjärerna, stormtrupperna ledo som privilegierade ingen brist. Allt detta undergrävde förtroendet till regeringen och ökade demoralisationen.

Systematiskt hade den Negrínska regeringen sökt att beröva arbetarna frukterna av de revolutionära erövringarna. Negrín hade som princip proklamerat egendomens oantastlighet. Massorna hade icke längre den gamla kampgeisten, då man frånhänt dem deras erövringar, vilket allt bidrog att underminera moralen, utan vilken ingen framgångsrik kamp föres.

Folkfrontens nationalråd sammanträdde. Våra kamrater framförde åter sina krav. De voro beredda till allt, att offra allt, men de krävde ett minimum av garantier. De krävde att tjekamorden vid fronten skulle stoppas; att det kommunistiska överväldet inom armén skulle avskaffas; att klara antifascistiska fackofficerare som förföljts och ofta torterats av tjekan skulle återfå sina kommandon så att garantier skapades för en duglig militärledning; att den ledning som under nära två år dokumenterat sin inkompetens skulle utbytas; utnyttjandet av gamla spanska irreguljära krigsmetoder vid sidan av de reguljära; energisk verksamhet i Francos etapper. Man uppnådde ingenting. Allt gick i de gamla hjulspåren.

Så började offensiven och våra kamraters förutsägelser och varningar besannades i allt för hög grad. Armén kämpar inte, den flyr och lämnar vapnen efter sig. Undantag utgjordes av styrkor där den frihetliga rörelsen hade sina män i leden, men då i regel även här fanns kommunistiska överkommandon, så blev upplösningen ofrånkomlig. I Ebroarmén under Listers befäl stod det sämre till än man kunnat ana.

Det nordvästra avsnittet av den långa fronten hölls väsentligen av anarkosyndikalistiska styrkor. Här sökte Franco bryta igenom för att avskära den republikanska armén från ett eventuellt återtag över den franska gränsen, men det lyckades inte. Franco försökte det längre söderut och lyckades bättre. Nyckelpositioner av sådan betydelse som Borjas Blancas, under kommunisten Galans befäl föllo i Francos händer. Galan replacerades genom regeringens ingripande. Men Listers och Modestos kommandon komma också i upplösningstillstånd och den militära organisationen bröt samman.

Regeringen gjorde i denna situation ett nytt ödesdigert missgrepp. Den kallade på en gång tio årsklasser under vapen. Man hade tappat huvudet. Krigstillstånd proklamerades och terror sattes in för att "höja moralen", alltsammans huvudlösa åtgärder. Ett effektivare utnyttjande av redan inkallat manskap och av de polistrupper som icke utnyttjats hade varit tillräckligt. Till betjäning av ett tiotal bombplan och 50-60 jaktplan fanns det 60,000 man i flygkåren. De olika slagen av polistrupper kunde skickas till fronten: det fanns karabinjärer, det fanns stormtrupper och säkerhetspolis, som räknade massor av folk. Det fanns massor av mobiliserade som exerceerats och övats men icke utrustats och satts in. Att kalla in praktiskt taget hela den återstående befolkningen, som icke var övad och härdad, icke van vid krigets strapatser, ökade bara demoralisationen. Familjefäder mellan 40 och 50 år, förut demoraliserade av svält och bristande tillit till regering och militärledning, bildade dåliga kamprupper. De togo lätt till flykten.

När regeringen beslutade sig för att sända de privilegierade polistrupperna av olika slag till fronten visade sig också detta ödesdigert.

Dessa polistrupper voro regeringen Negríns skapelse. De hörde till det politiska systemet. De skulle stå till regeringens disposition för "ordningen" och således i fall av behov användas icke minst mot de revolutionära arbetarna. De voro privilegierade, väl klädda, dubbelt besoldade, utrustade med företrädesrättigheter beträffande livsmedelsförsörjning etc. Regeringen mutade dem med privilegier för att de skulle bli pålitliga. Nu måste dessa i grund och botten kontrarevolutionära polistrupper, stående under kommunisternas politiska kontroll och antagligen till största delen utrustade med kommunistiska partiböcker, sändas till fronten för att hejda Francos offensiv. Det inträffade vad man kunnat befara: en del gick i slutna formationer över till fascisterna, en annan del vägrade att slåss och lät sig avväpnas, medan åter en annan del tog till flykten. Här hade "femte kolonnen" haft sina försänkningar. Man vet icke om man skall säga trots eller tack vare den kommunistiska kontrollen.

Den katalanska armén hade trängts tillbaka från Ebro. Tarragona föll och Reus föll. Vissa av de anarkosyndikalistiska trupperna krävde att man till varje pris skulle bita sig fast i Tarragona. De fingo order att retirera. Längs kustens ansträngda vägar strömmade en armé i upplösningstillstånd men dock i viss ordning. Men man hade ju Barcelona. Man kunde bita sig fast i industriområdet kring Barcelona. Man kunde göra Barcelona till ett andra Madrid.

Men det visade sig, att ingenting var förutsett av den militära ledningen. Man hade icke byggt tillräckliga befästningslinjer för att kunna uppehålla fienden och bita sig fast. I varje fall strömmade armén vidare mot Barcelona. Men den stannade icke i Barcelona. Man gjorde ingenting för att försvara Barcelona. Man gjorde ingenting för att skapa ett andra Madrid. Trupperna hade order att fortsätta sin reträtt. Varje försök, varje vädjan från våra kamrater att sätta sig till motvärn i Barcelona förklingade ohörd.

Då anklagelser rests mot anarkosyndikalisterna och då det har sitt historiska intresse att få fastslaget sammanhanget, tillåta vi oss här anföra ett opartiskt vittnesmål. Finske generalen Bruno Jalander var ordförande i Folkförbundets kontrollkommission i Spanien. Han hade vistats i Katalonien under striderna. I en intervju till Dagens Nyheter förklarade han:

"Orsaken till sammanbrottet i Katalonien var väl att det i de republikanska truppers ryggar fanns en utsvulten civil befolkning, utsatt för otaliga bombangrepp. Det blev panik, karabinjärerna och den militära ordningspolisen flydde, men trupperna retirerade i god ordning inför den stora övermakten."

Den internationella hjälporganisationen SIA har i sin berättelse över händelseförloppet fastslagit: "Den av Lister kommenderade s. k. Ebroarmén med däri ingående kommunistiska elittrupper jämte erhållna förstärkningar av karabinjärvdelningar och Guardias de Asalto visade sig fullständigt demoraliserade."

Vidare: "Jämte Durrutikåren, CNT:s division n:r 26, var det endast några enheter till bestående av anarkosyndikalistiska milismän som i fortsättningen kämpade allvarligt mot fienden." Och dessa enheter måste skydda arméns återgång och den civila befolkningens flykt ur Katalonien. Bland dem befann sig också Vivancos division, den 24:de.

Under tiden bedrog regeringen Negrín befolkningen i Barcelona. Officiella institutioner, ministerier, offentliga kommissioner, rekryteringsbyråer, högkvarter etc. lämnade staden med stab och familjer med användandet av transportmedel som varit nödvändiga för armén. Medan detta pågick försäkrade regeringen officiellt, att den stannade i Barcelona för att försvara det in i det sista. Så sent som den 24 januari skrev El Día Gráfico: "Under sammanträde natten till i dag har regeringen fattat det definitiva beslutet att kvarstanna i Barcelona ... Regeringens beslut att icke lämna Barcelona är ett bevis för att befolkningen inte behöver känna sig oroad." Men när befolkningen läste dessa lögnar var regeringen redan långt på väg mot Gerona.

I denna situation försöker FAI att stampa fram egna bataljoner i Barcelona för att ha tillgång till en organiserad styrka. Kamraterna examinerade situationen, skriver Santillán i sin rapport. Vilka möjligheter återstår för Barcelonas försvar? Flyg lika med noll. Artilleri likaledes. Mycket litet ammunition. Samma sak med allmän beväpning. De gamla gevären från 19 juli måste åter tas i bruk. Försvaret av staden måste ske på dess gator bakom barrikader. Handgranater, gevär och enstaka maskingevär var allt som fanns. Var det överhuvud taget möjligt att uträtta något med dessa medel?

General Asencio som hörde till de undanträngda officerarna, telefonerade och frågade om han kan räkna på CNT-FAI om regeringen vill tilldela honom kommandot över Barcelona. Ja, Asencio kan räkna på CNT-FAI om han får kommandot. Det var kvällen den 25. Hela natten vakas under olidlig spänning. Asencio låter icke höra av sig. Och den 26 tågar fienden in i staden. De sista som slåss äro anarkosyndikalisterna i hamnkvarteret. De stupa en efter en. Sista lilla rest drives ned i en station till den underjordiska järnvägen, där de mejas ned till sista man. Och så en liten grupp på något hundratal som håller Casa CNT-FAI och som vigt sig själv till döden.

Barcelona har fallit men ännu återstår det en betydande del av Katalonien. Men ingenting har förutsetts, inga förberedande åtgärder vidtagits. Den militära ledningen är inkompetent för att organisera ett fortsatt försvar. Demoraliseringen och upplösningen är också för stor. De långa karavanerna av tanks, artilleri, kavalleri, infanteri, ingenjörstrupper som efter order dragit genom Barcelona utan att sätta sig fast, utan att försvara staden, fortsätta norrut. Och hela det återstående Katalonien faller i fiendens händer praktiskt taget utan strid. Detta är den tragiska epilogen till det katalanska folkets hjältemodiga resning den 19 juli, utdrivandet av fascisterna, besittningstagandet av fabrikerna, jorden och de offentliga tjänsterna, likvideringen i stor omfattning av kapitalismen och två och ett halvt årshjältemodig och dödsföraktande kamp för friheten. Noninterventionen, regeringen Negrín och den kommunistiska politiken har skrivit denna epilog.

Kataloniens fall måste vara avgörande för Centralspanien. Den krigströtthet, som naturligt nog också gjorde sig gällande i Centralspanien, måste nödvändigtvis ökas genom nederlaget i Katalonien, som slutligen tog form av uppgivelse utan strid. Modlöshet, hopplöshet, demoralisation hos de massor som voro minst stålsatta av kampvilja måste bli följden. Om en fortsatt kamp sida vid sida med Katalonien ännu föreföll bjuda vissa möjligheter till resultat, så måste ett fortsättande av striden utan Katalonien synas hopplöst. Även om Centralspanien hade större möjligheter på livsmedelsförsörjningens område än Katalonien, så var det likväl ett faktum att det rådde knapphet på allt och saknades en rad livsviktiga näringsmedel. Centralspanien hade heller icke en för krigets fortsättande tillräcklig krigsindustri och saknade också viktiga råvaror. Utan tillförsel utifrån måste såväl livsmedelsfrågan som krigsmateriel-frågan synas hopplös. Men Englands och Frankrikes officiella erkännande av Franco hade följts av en fascistisk blockad av Centralspaniens kuster som måste bidra till uthungrandet av folket och armén och till det militära lägets hjälplösa försvagande alla stora ord till trots. Efter Barcelonas fall började också inom alla partier, organisationer och skikt den meningen göra sig gällande, att kriget var förlorat och att man måste orientera sig mot den politik som främjade ett fredsslut. Det framstod allt mera som en meningslöshet att fortsätta med offrandet såväl av civilbefolkningen som soldaterna. Även inom CNT, som hela tiden varit företrädare för en kamp till det yttersta, började man ansluta sig till dessa synpunkter.

Alla folkfrontens partier och organisationer – utom kommunisterna – voro slutligen eniga om en bestämd politisk linje och att man, om så skulle befinnas nödvändigt, måste tillsätta en ny regering, om icke den gamla ville gå med på folkets önskan, skriver Mariano Vazquez i ett brev till IAA.

Om man hoppats att Negrín skulle böja sig för majoritetens önskan, så räknade man fel. Måhända önskade Negrín genom en desperat gest skjuta ansvaret ifrån sig samman med det katalanska nederlagets organisatörer, för att kunna framstå som den orubblige kämpan. Hur som helst så gick Negrín sin egen väg. Sedan han efter Kataloniens fall irrat omkring i Frankrike beslutade han sig för att bege sig till Centralspanien, sätta sig i spetsen för försvaret och ”reorganisera stridskrafterna”. Inför utlandet poserade han således som Centralspaniens räddare gent emot odugliga och svekfulla militära ledare, som bara drömde om att sälja sig åt Franco.

I Madrid hade man på känn vad som skulle komma. Två dagar innan den Negrínska kuppen kom var man underrättad om densamma. Negrín slog sig ned i Albacete. Han vågade icke fara till Madrid och han kände folkstämningen emot sig. Negrín förkunnade nu, att han beslutat ”upplösa den nuvarande gruppen av arméer i centern och sydregionen” och att ”de förband, som för närvarande bilda denna grupp, och de som i framtiden kunna upprättas sortera direkt under min auktoritet.” Förutom den politiska makten som regeringschef tillägnade sig Negrín nu också befälningensrätten över krigsmakten. Under de omständigheter varunder denna proklamation utfärdades innebar den ingenting mindre än en statskupp. Negrín hade tillbakavisat alla föreställningar från majoritetsgrupperna och för egen del övertagit hela den politiska och militära makten i den återstående delen av republiken. Karaktären av statskupp markerades ytterligare därigenom, att han satte de militära nederlagsorganisatörerna från Katalonien till högsta befälhavare. Lister utnämndes till överbefälhavare över centralarmén och Galan till befälhavare över flottan. En rad andra militära poster besattes med kommunister. Överste Casado i Madrid, som hela tiden stått vid Miajas sida, upphöjdes till general, vilken upphöjelse emellertid Casado avböjde.

Som svar på denna statskupp bildades söndagen den 5 mars en försvarskommitté i Madrid av alla de andra grupperna utom kommunisterna. Cipriano Mera angrep på förmiddagen i radion den Negrínska politiken. Som representanter för CNT-FAI inträdde Eduardo Val och Gonzales Marin i försvarskommittén, tvenne män som var på sitt område betytt ofantligt mycket för Madrids försvar.

Dessutom inträdde Besteiro för socialistiska partiet, Miguel San Andres för vänsterrepublikanerna, Del Rio för Republikanska Unionen, Venceslao Carillo för UGT. Dessutom mottog general Miaja uppdraget som försvarskommitténs ordförande och överste Casado, som varit aktivt verksam för försvarskommitténs bildande, inträdde likaledes som medlem.

Överste Galan, numera general, som fått överbefälet över flottan drog till Cartagena i spetsen för tvenne kommunistiska brigader. Varför detta uppstånd om icke därför att man väntade motstånd och inbördeskrig inom det antifascistiska lägret? Regeringen synes således varit beslutet att icke rygga tillbaka för inbördeskriget i Cartagena, Madrid och andra platser med Franco utanför portarna.

Regeringen hade kalkylerat rätt beträffande Cartagena. Galan och hans tvenne brigader möttes av motstånd från arbetare och soldater. Det kom till våldsamma strider. Framprovocerandet av dessa strider kom helt på Negríns och de kommunistiska generalernas sida. Man ville tydligen etablera en partidiktatur i Spanien och drog sig icke för några som helst konsekvenser. Man lyckades också framgångsrikt bli Franco till god hjälp. Under striderna i Cartagena tog nämligen "femte kolonnen" sin chans. Det lyckades för de förstuckna fascisterna att sätta sig i besittning av radiostationen och därifrån förkunnade de för Cartagenas invånare, att de voro herrar i staden. Under dagens strider ångade den republikanska flottan ur hamnen och seglade till Bizerte, en fransk hamn. Så långt det är möjligt att göra sig en föreställning om motivet härtill, så fruktade man att fascisterna skulle med hjälp av kustartilleriet skjuta krigsfartygen i sank. Dessutom medverkade väl också det förhållandet att medan luftvärnet i Cartagena var i femte kolonnens händer, kunde Francoflyget från nära håll bombardera flottan, vilket också skedde. Trenne krigsfartyg sänktes i hamnen. Motivet synes således ha varit, att man ville bringa flottan säkerhet för fascisterna.

Negrín-Galans expedition till Cartagena förhjälpde således Franco till en kupp, som hotade att sluta allvarligt. Den framkallade också inbördeskriget i det antifascistiska lägret. Och slutligen åstadkom den, att republiken blev utan flotta varigenom dess militära läge ytterligare och på ett högst avsevärt sätt försvagades. Cartagena stannade dock slutligen i försvarsrådets händer sedan det samtidiga angreppet från såväl de kommunistiska brigaderna som "femte kolonnen" övervunnits. Galan blev under striderna, som varade ett par dagar, skjuten i Cartagena.

Tidigt på måndag morgon flydde regeringen Negrín från Albacete och tillsammans med honom Lister och Modesto. Den hastiga flykten visade att regeringen var medveten om att den icke stod på samma sida som folket. Den hade ju dessutom fått tillfälle att göra sin gest inför historien. De katalanska nederlags-generalerna följde regeringschefen. La Pasionaria och andra kommunistiska partiledare flydde från andra delar av Centralspanien. Försöket att upprätta en kommunistisk partidiktatur hade den ledande kadern tvingats övergiva.

Men i Madrid voro kommunisterna okunniga om eller ville icke tro, att deras ledare lämnat dem i sticket, och de började frondera mot försvarskommittén. De drogo sig icke för att blotta fronten mot Franco. De drogo 6,000 man från stridslinjen och läto dem tillsammans med 140 tanks marschera mot Madrid. Försvarskommittén, som framställdes som Francos agenter, måste först och främst fylla den lucka i stridslinjen, som de bortdragande kommunistiska trupperna åstadkommit och sedan komma till rätta med dessa trupper som tågat till Madrid. Striderna pågingo nästan en hel vecka.

Så långt det är möjligt att bedöma förhållandena synes den försvarskommitté som bildades den 5 mars ha tillkommit väsentligen för att avsluta kriget på bästa möjliga villkor.

Tisdagen den 28 mars intågade de fascistiska trupperna i Madrid sedan den republikanska milisen utrymt sina ställningar. Hela Centralspanien kom följande dagar i fascisternas händer.

Man får icke glömma bort att den egentlige segraren är "noninterventionen". Den kommunistiska politiken har varit ett ont, men "noninterventionen" är det som i första hand spelat segern i händerna på Franco. Det spanska proletariatet och främst de spanska anarkosyndikalisterna ha rest sig en oförgätlig minnesstod genom den tappra och hjältemodiga kampen mot fascismen och för friheten. Den internationella arbetarklassen har rest sig ett skammens monument genom att ha understött de regeringar som organiserat "noninterventionen", vilken icke var annat än den internationella kapitalismens vapenblockad mot spanska folket och mot den sociala revolutionens fara i Spanien.

Striden är härmed icke avslutad. Den kommer aldrig att sluta så länge ofrihet och despotism härskar i Spanien. Det spanska folket kommer icke att underkasta sig. Det kommer att ta upp kampen under nya former.

Det Anarkistiska Biblioteket

Anonym
Den spanska tragedien
Katalanska katastrofen och Centralspaniens kapitulation
1939

Syndikalismen #4 1939

sv.anarchistlibraries.net